

23. Nitsche P. Die geographische Terminologie des Polnischen / P. Nitsche. – Köln-Graz : Böhlau, 1964. – 339 s.

Анотація

Проаналізовано географічні терміни для позначення відгалуження русла річки на матеріалі полісько-волинських говірок. Визначено структурно-семантичні особливості досліджуваної групи лексики.

Ключові слова: *термін, номен, номенклатура, лексема, семантичне мікрополе.*

Аннотация

Проанализировано географические термины для обозначения ответвления русла речки на материале полесско-волинских говоров. Выделено структурно-семантические особенности исследуемой группы лексики.

Ключевые слова: *термин, номен, номенклатура, лексема, семантическое микрополе.*

Summary

The article deals with the investigation of the geographical terms that are used name to branch river in the Volynian Polissya dialects. The main structural and semantic features of the analyzed type of vocabulary are pointed out.

Key words: *term, nomen, nomenclatura, lexeme, semantic microfield.*

УДК 811.161.2'367

Дика Л. Л.

Хмельницький економічний університет

ЛЕКСИКО-СЛОВОВІРНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОЙКОНІМІЙНОЇ СИСТЕМИ БАРЩИНИ XV-XX ст.

Постановка проблеми. Однією із найбільш заселених територій Вінниччини є територія Барського району, про що свідчать 120 ойконімів, виявлених нами у писемних джерелах XV – XX ст.

Ойконіми краю є пам'ятками мови. Вони служать цінним матеріалом для вивчення історії народу, його культури; назви поселень є важливим засобом, за допомогою якого здійснюється зв'язок близького з далеким, сучасного з минулим, часткового із загальним. Саме тому дедалі більше зростає інтерес дослідників до вивчення топонімії України загалом та ойконімів певного регіону зокрема.

Семантика твірних основ назв поселень досліджуваної території, їх структура, а також час першофіксації у писемних джерелах свідчать про те, що ойконімійна система Барщини формувалася в різні історичні періоди. Більшість моделей топонімів XV – XX ст., виявлених нами на досліджуваній території, є за походженням спільнослов'янськими, тобто такі назви первісно були назвами родів (нащадків або підданих певної особи), або ж назвами родин, а лише згодом ставали назвами відповідних поселень. Однак серед назв населених пунктів Барського району значний відсоток становлять ойконіми, які за часом свого виникнення є значно новішими (утворилися наприкінці XIX – на початку XX ст. як наслідок називання нововиниклого поселення або в результаті перейменування того чи іншого населеного пункту).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням походження та особливостям дериваційної структури назв населених пунктів, зокрема з'ясуванню семантики їх базових назв у слов'янській та українській ономастиці, свого часу приділено чимало уваги. Зокрема, походженню назв поселень окремих регіонів України присвятили свої праці такі вчені, як Д. Бучко, М. Габорак, М. Демчук, В. Котович, Я. Пура, О. Стрижак, М. Торчинський, М. Худаш та ін.

Мета нашої статті – охарактеризувати назви населених пунктів Барського району Вінницької області, виявлені нами у писемних джерелах XV – XX ст., з огляду на їх семантику та структуру.

Виклад основного матеріалу. Барський район належить до найдавніше заселених земель Східного Поділля (інакше – Вінницької області), про що свідчать дані археологічних розвідок. Так, пам'ятки періоду палеоліту виявлено в таких населених пунктах Барського району, як *Лядова* та *Митки* [1, с. 12]. Мідно-кам'яний вік презентує трипільська культура, носіями якої є населені пункти Барського району, а саме: *Пилипи*, *Ялтушків* [2, с. 147]. Пам'ятки черняхівської культури знайдено на території села *Ялтушків* [2, с. 148].

Документальна згадка про саме місто Бар (під назвою *Ров*) датується 1401 р. Відомий український історик М. С. Грушевський у праці „Барське старовство” пише: „... що вже в 1405 р. м. Ров було населеним містом, так що заселення його слід віднести до попереднього часу...” [3, с. 135].

1538 року м. Бар стає центром Барського старовства, яким залишається до кінця XVIII ст. Із приєднанням Правобережної України до Росії Бар

1793 року увійшов до її складу як повітове місто, а з 1797 р. – став заштатним містом Могилівського повіту Подільської губернії. Села колишнього Барського староства увійшли до складу Могилівського, Летичівського і Літинського повітів [4].

Сучасний Барський район (утворений 1923 року) межує із Жмеринським, Літинським, Шаргородським, Мурованокуриловецьким районами Вінницької області та Хмельницькою областю. До його складу входять: м. Бар, смт. Копайгород та 92 сільські населені пункти.

Найдавнішими назвами поселень Барщини є *Буцні*, *Буцнівці*, *Верхівка*, *Володіївці*, *Гармаки*, *Голодки*, *Іванівці*, *Комарівці*, *Лядова* (*Лядава*), *Мальчівці*, *Митки*, *Попівці*, *Рів* (із XVI ст. – *Бар*), *Ялтушків* (дві назви). Хоча у писемних джерелах ці назви датуються XV ст., однак семантика твірних основ, топонімотвірні форманти вказують на раніше їх існування. Відсутність повнішого джерельного матеріалу не дозволяє точно встановити час виникнення того чи іншого поселення (відповідно його назви), тому ми говоримо лише про їх першофіксацію у певному столітті.

Так, назви поселень *Буцнівці*, *Володіївці*, *Іванівці*, *Комарівці*, *Мальчівці*, *Попівці* – відпатронімі утворення на **-івці**, в основах яких засвідчені як слов'янські, так і християнські особові імена: **Буцнівці** (пізніше *Буцні*), 1450 р.: *Буцневцы* [Груш., с. 37], назву поселення утворено від ОН **Буцно*, пор. *Буца* [Мор., с. 31], *Буцко* [Туп., с. 74], патронім *буцнівці* – „рід чи піддані *Буцна*” перейшов у назву населеного пункту з первісним значенням „посел., яке заселяють *буцнівці*”; **Комарівці**, 1493 р.: *Комаровцы* [Груш., с. 56], „посел., яке заселяють *комарівці*” <ОН *Комарь* [Туп., с. 192]; **Попівці**, 1498 р.: *Поповцы* [Груш., с. 35], „посел., яке заселяють *попівці*” <ОН *Попь* [Мор., с. 154]; *Іванівці*, 1431 р.: *Ивановцы* [Молч., с. 386], „посел., яке заселяють *іванівці*” <ОН *Іван* та ін.

Відродинних ойконімів на території Барщини у XV ст. нами виявлено чотири: **Буцні**, 1450 р.: урочище *Лядава* (теп. *Буцни*) [Груш., с. 37], 1611 р. – *Bucznie* [Ždž V, с. 32], назву поселення утворено від ОН **Буцень*, пор. ОН *Буца* [Мор., с. 31], *Буцко* [Туп., с. 74], родинна назва *буцні* – „родина *Буцня*” семантичним шляхом перейшла в назву поселення з первісним значенням „посел., яке заселяють *буцні*”; **Гармаки**, з 1493 р.: *Гермаки* [Груш., с. 51], „посел., яке заселяють *гармаки*” <ОН *Гармак* [Богд., с. 82]; **Голодки**, 1452 р.: *Олатковцы* [Груш., с. 41], „посел., яке заселяють *голодки*” <ОН **Голодко*, пор. *Голодь* [Туп., с. 111]; **Митки**, 1493 р.: *Мытки*

[Груш., с. 189], „посел., яке заселяють *митки*” < ОН *Митко* < *Дмитро*. Як бачимо, в основах аналізованих ойконімів лежать як слов’янські особові імена, так і християнські.

Одиничними прикладами представлені такі моделі ойконімів Барщини, виявлені нами у писемних джерелах XV ст., як: *Верхівка*, *Лядова*, *Рів*, *Ялтушків*.

Ойконім *Ялтушків* уперше зафіксовано в документах 1431 р.: *Олтушковъ* [Молч., с. 386], посесив на **-ів** від християнської ОН *Ялтушко*, первісне значення „*Ялтушковъ дворъ*”.

Порівняно нову словотвірну модель представляє ойконім на **-івк-а**, твірна основа якого мотивується слов’янською автохтонною назвою *Верхівка*, 1442 р.: *Верховець* [Груш., с. 42], первісне значення „посел., яке заснував або яким володів *Верхъ*” < ОН *Верхъ* [Туп., с. 84] < *Верхослава*, *Верхославъ* [Мор., с. 37].

Ще одним давнім за часом виникнення є поселення *Рів*. Писемну першофіксацію його маємо 1405 р.: *Ровъ* [Груш., с. 45] (із XVI ст. село іменується Барь), відтопонімний ойконім, утвор. від гідроніма *Рів* [ГЕУ, III, с. 127].

Подвійну мотивацію, на нашу думку, має назва населеного пункту Барського району *Лядова*, 1450 р.: урочище *Лядава* (теп. Буцни) [Груш., с. 37], до кінця XVI ст. – *Лядава* [Груш., с. 37], посесив на **-ов-а** від ОН *Лядо*, пор. *Лядик* [ССУП II, с. 627] або від гідроніма *Лядова* [ГЕУ II, с. 302].

Порівняно з попереднім століттям, у XVI ст. значно збільшилася кількість ойконімів на **-и/-і**: *Семенки*, 1555 р.: *Семенки* [Под., с. 61], „посел., яке заселяють *семенки*” < ОН *Семенко* < *Семен* [Тр., с. 331]; *Степанки*, 1581 р.; *Степанки* [Груш., с. 111], „посел., яке заселяють *степанки*” < ОН *Степанко* < *Степан*; *Ходаки*, 1595 р.: *Hodaki* [Żdź V, с. 46], „посел., яке заселяють *ходаки*” < ОН *Ходакъ* [Туп., с. 326] < *Ходимиръ* [Мор., с. 200]; *Шершні*, 1592 р.: ...w siele *Szersniach* [PM, с. 444], „посел., яке заселяють *шершні*” < ОН *Шершень* [Туп., с. 441]; *Шипинки*, 1553 р.: *Шепинки* [Груш., с. 190], „посел., яке заселяють *шипинки*” < ОН **Шипинко*; усього 5 таких назв.

У XVI ст. також спостерігаємо тенденцію до збільшення числа відпатронімних ойконімів із суфіксами **-івці**, **-инці**. Першофіксаціями є наступні назви: *Васютинці*, XVI ст.: *Васютинцы* (Лукава) [Груш., с. 174], „посел., яке заселяють *васютинці*” < ОН *Васюта* < *Василь*; *Кошаринці*,

1515 – 1616 pp.: *Kosarynce* [Zdź V, с. 34], „посел., яке заселяють *кошаринці*” < ОН **Кошаръ*, пор. *Кошара* [Туп., с. 260]; *Маньківці*, 1520 р.: *Mankowcze* [Арх.ЮЗР 8/І, с. 48], „посел., яке заселяють *маньківці*” < ОН *Манько* < *Мануїл*. Можливо, ойконім мотивується патронімом, що походить від відкомPOSITИТНОГО слов'янського імені *Маниславъ* [Мор., с. 118]; *Мигалівці*, 1516 р.: *Mihallowcze* [Арх.ЮЗР 8/І, с. 453], „посел., яке заселяють *мигалівці*” < ОН *Мигаль* [Туп.: 250]; усього 4 такі назви.

Окрім розглянутих вище назв населених пунктів, уперше в документах XVI ст. засвідчено ойконіми з посесивним суфіксом **-ів**: *Каришків*, 1599 р.: *Карышковъ* [Груш., с. 123], „*Каришковъ дворъ*” < ОН **Каришко*; *Матейків*, 1506 р.: *Матенково* (Матыйковъ) [Груш., с. 57], „*Матвейковъ дворъ*” < ОН *Матейко* (*Матвейко*) < *Матвій*.

Новими моделями ойконімів Барського району, які репрезентують XVI ст., є наступні назви: **Бар**, XVI ст.: *Баръ* [Груш., с. 6], утвор. від апел. *бар* – „мокре місце між горбами” [ЕСУМ I, с. 136]; **Діброва**, 1552 р.: *Діброва* [Отам., с. 35], утвор. від апел. *діброва*; **Копайгород**, 1553 р.: *Копайгородъ* [Груш., с. 190], складна назва, утвор. шляхом поєднання ОН *Копай* і апел. *город*; **Чемериси-Барські**, 1540 р.: *Чемерисский Баръ* [Груш., с. 88], складена назва, утвор. від ОН *Чемерись* [Туп., с. 423], дифер. член вказує на розташування посел. біля м. *Бар*.

У XVII ст. ойконімія Барщини представлена лише чотирма першофіксаціями: **Глинянка**, 1609 р.: *Глинянка* [Груш., с. 112], утвор. від апел. *глинянка* – „будівля з глини; глинище” [ЕСУМ I, с. 524]; **Мар'янівка**, 1668 р.: *Марьяновка* [Груш., д., с. 336], „посел., яке заснував або яким володів *Мар'ян*” < ОН *Мар'ян*; **Примошаниця**, 1616 р.: *Примошениця* [Груш., с. 113], утвор. від гідроніма *Примошаниця*. **Яструбінець**, 1649 р.: *Ястребенці* (теп. *Яструбінець*) [Крип., с. 134], утвор. від ОН *Яструб* [ССУП II, с. 1258] + суф. **-инець** зі значенням належності.

Ойконімія система Барщини XVIII ст. представлена уже 10 словотвірними моделями, більшість із яких бере свій початок ще з попередніх століть. Збільшується продуктивність топонімів на **-івка**, **-и/-і**, складених назв.

Так, першофіксаціями назв поселень Барського району у названий період є: **Біличин**, XVIII ст.: *Биличинъ* [Груш. д., с. 350], посесив на **-ин**, „*Биличинъ дворъ*” < ОН *Билица* [Мор., с. 12]; **Борці**, 1784 р.: *wieś Barszcze* [Арх.ЮЗР 5/II, с. 564], відродинний ойконім на **-и**, „посел., яке

заселяють *борці*” < ОН *Бориць* [Туп., с. 62]; *Войнашівка*, XVIII ст.: *Войнашовка* [Груш. д., с. 350], „посел., яке заснував або яким володів *Войнаш*” < ОН **Войнаш*, пор. *Войнан* [СП, с. 78]; *Голубівка*, XVIII ст.: *Голубовка* [Груш. д., с. 350], „посел., яке заснував або яким володів *Голубь*” < ОН *Голубь* [Мор., с. 61]; *Киянівка*, XVIII ст.: *Кейновка* [Груш. д., с. 350], „посел., яке заснував або яким володів *Киян*” < ОН **Киян*, пор. *Кийко* [СП, с. 174]; *Мартинівка*, XVIII ст.: *Мартыновка* [Груш. д., с. 351], „посел., яке заснував або яким володів *Мартин*” < ОН *Мартин*; *Підлісний Ялтушків*, з XVIII ст.: *Елтушковъ Подлисный* [Груш. д., с. 350], складена назва, утвор. від ОН *Ялтушко*, дифер. член вказує на місце розташування посел. „під лісом”; *Попівка*, XVIII ст.: *Волчковъ* (інаше *Поповка*) [Груш., с. 351], „посел., яке заснував або яким володів *Пін*” < ОН *Попь* [Мор., с. 154]; *Слобода-Матейківська*, 1796 р.: *Слобода-Матійківська* [БН, с. 109], складена назва, утвор. від апел. *Слобода*, дифер. член вказує на розташування поселення біля с. *Матейків*; *Слобода-Ялтушківська*, XVIII ст.: *Елтушковская Слобода* [Груш. д., с. 350], складена назва, утвор. від апел. *Слобода*, дифер. член вказує на розташування поселення біля с. *Ялтушків*; *Терешки*, XVIII ст.: *Терешки* [Груш. д., с. 351], „посел., яке заселяють *терешки*” < ОН *Терешко* < *Герентій* [Тр., с. 358]; *Шпирки*, XVIII ст.: х. *Шпърки* [Груш. д., с. 351], „посел., яке заселяють *шпирки*” < ОН *Шпирко* [СП, с. 401].

Вперше засвідчено в ойконімії досліджуваної території назву населеного пункту, що походить від субстантивованого прикметника: *Червона*, XVIII ст.: *Червоня* [Арх. ЮЗР З/ІІІ, с. 16].

Ойконімійна система Барщини ХІХ ст. характеризується малою кількістю першофіксацій – усього 9 назв. Це пояснюється насамперед тим, що більшість ойконімів уже знайшли своє відображення у писемних джерелах попереднього століття.

Так, за рахунок першофіксацій у ХІХ ст. збільшилося число ойконімів із архаїчними суфіксами **-івці**, **-и**, а також утворень на **-івка**: *Балки*, 1893 – 1905 рр.: *Балки* [Гульдм., с. 18; Кр., с. 444], утвор. від апел. *балки* = мн. від *балка* – „яр із пологими схилами” [ВТС, с. 35]; *Йосипівці*, 1893 р.: *Юзвинь хуторъ* [Гульдм., с. 569] – відпатронімний ойконім на **-івці** від ОН *Йосип*; *Лодзівка*, 1893 р.: *Лодзіевка* [Гульдм., с. 262], „посел., яке заснував або яким володів *Лодзій*” < ОН **Лодзій* (*Лозій*); *Окладне*, 1833 р.: *Окладне* [Сел.РУ 1826 – 1849 рр., с. 378], утвор.

шляхом субстантивзації прикметника *окладне*; **Паліївка**, 1893 р.: *Палиевка* [Гульдм., с. 345], „посел., яке заснував або яким володів *Палій*” < ОН *Палій* [СП, 263]; **Пилипи**, 1893 р.: *Пилипы-Чемерискіє* [Гульдм., с. 361], „посел., яке заселяють *пилити*” < ОН *Пилип*; **Пляцина**, 1893 р.: *Пляцына* [Гульдм., с. 366], утвор. від апел. *пляцина* < *пляцик* – „хлібинка, випечена з доброякісної муки; паска” [ЕСУМ, IV, с. 464]; **Супівка**, 1893 р.: *Суповка* [Гульдм., с. 456], „посел., яке заснував або яким володів *Супь*” < ОН *Супь* [Мор., с. 190]; *Чемериси-Волоські*, 1842 р.: *Чемериси Волоські* [Сел.РУ 1826 – 1849 рр., с. 405], складена назва, утвор. від ОН *Чемерисьь* [Туп., с. 423], дифер. член вказує на розташування посел. біля с. *Волохи*.

Варто зазначити, що ойконіміяна система Барщини ХІХ ст., як і всього Східного Поділля, вже повністю сформована. Словотвірні моделі, характерні для ойконімії ХІХ ст., беруть свій початок із попередніх століть і, відповідно, знайшли своє відображення в наступному, ХХ ст.

Характерним явищем для ойконімії Барщини ХХ ст. є наявність у писемних джерелах першофіксацій назв населених пунктів із суфіксами **-іvk-а** та відродинних ойконімів: *Бригідівка*, *Губачівка*, *Журавлівка*, *Козарівка*, *Колосівка*, *Павлівка*, *Регентівка*, *Улянівка* (8 ойконімів); *Верешки*, *Гулі*, *Малиники*, *Мельники*, *Стасюки* (5 ойконімів), твірні основи яких мотивуються як слов'янськими, так і християнськими особливими назвами.

Одним прикладом першофіксації назв населених пунктів Барщини представлений ойконім із посесивним суфіксом **-ів**: **Обухів**, 1906 р.: *Обуховъ* [Свед., с. 56], „*Обуховъ* дворъ” < ОН *Обухъ* [Туп., с. 284].

Серед першофіксацій ХХ ст. наявні також ойконіми, що утворилися шляхом субстантивзації прикметника: *Гайове*, *Заможне*, *Зелене*, *Зоряне*, *Лісове*, *Мирне*, *Першотравневе*, *Польове*, *Українське*, *Червоне* та ін.; усього 16 назв.

У ХХ ст. значно збільшується кількість складних та складених назв: *Безчасне Друге*, *Безчасний Перший*, *Великі Гармаки*, *Малі Гармаки*, *Першотравневе*, *Слобода-Гулівська*, *Слобода-Комаровецька*, *Слобода-Ходацька*, *Трудолюбівка*, *Хутір-Комаровецький*; усього 10 одиниць.

Уперше в документах ХХ ст. виявлено такі відапелятивні назви поселень: **Затоки**, 1947 р. [АТП 1947, с. 10], штучна назва, утвор. від апел. *затоки* < *затока*; **Переліски**, 1969 р. [АТП 1969, с. 10], утвор. від

апел. *переліски* < *перелісок*; *Слобода*, 1947 р. [АТП 1947, с. 10], утвор. від апел. *слобода*.

Новотворами цього періоду є назви населених пунктів на зразок: *Горяни*, *Лобжиницина*, *Міжлісся*, *Трухань*. Розглянемо їх детальніше. *Горяни*, 1969 р., [АТП 1947, с. 11], утвор. від ЕН *горяни* – „люди, що оселилися в горах” або „вихідці з гір”, первісне значення – „посел., яке заселяють вихідці з гірської місцевості”; *Лобжиницина*, 1947 р., [АТП 1947, с. 22], утвор. за допомогою суф. **-ин-а** від ОН **Лобжинський*; *Міжлісся*, 1969 р., [АТП 1969, с. 10], утвор. від апел. *міжлісся* – „міцевість між лісом чи лісами”; *Трухань*, 1969 р., [АТП 1969, с. 11], вважаємо, що це штучна назва на **-*їь** від ОН **Трухан*, пор. ОН *Труха*, *Трухачь* [Туп., с. 403], первісне значення „*Трухань* дворь”.

Вперше в джерельних матеріалах ХХ ст. виявлено відтопонімі ойконіми. На досліджуваній території вони репрезентуються такими назвами поселень: *Мурашка*, 1969 р. [АТП 1947, с. 11], відтопонімі ойконім, утвор. від гідроніма *Мурашка* [ГЕУ II, с. 395]; *Мурафа*, 1947 р. [АТП 1947, с. 10], відтопонімі ойконім, утвор. від гідроніма *Мурафа* [ГЕУ II, с. 394]; лише дві назви.

Двома прикладами представлено групу ойконімів Барщини ХХ ст., які є пам’ятковими назвами: *Шевченка*, *Шевченкове*.

Висновки. Здійснений нами лексико-словотвірний аналіз назв населених пунктів Барщини дозволяє стверджувати, що ця територія належить до найдавніше заселених територій Вінницької області. Ойконімія досліджуваної території представлена 14 словотвірними моделями. Найчастотнішими на території Барщини є ойконіми на **-івці**, **-инці**, деривати із суфіксом **-івк-а**, відродінні ойконіми. Варто також зазначити, що у писемних джерелах ХV – ХХ ст. нами не виявлено жодної назви на **-ичі**, **-чик**, **-исько**, **-ище**, **-иха**, **-щина**, які б представляли територію Барщини.

Перспективою подальших досліджень може бути порівняльна характеристика ойконіміїної системи інших районів Вінниччини.

Список умовних скорочень

апел. – _пелятиви; *дифер.* – диференціюючий ; *м.* – місто; *ОН* – особова назва; *пор.* – порівняйте; *посел.* – поселення; *с.* – село; *теп.* – тепер; *утвор.* – утворено; *х.* – хутір.

Список умовних скорочень назв використаних джерел

Арх.ЮЗР – Архив Юго-Западной России, изд. Временною комиссиею для разбора древних актов, высочайше учрежденною при Киевском военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. – К., 1859 – 1914; Ч. 3, Т. III: Акты о гайдамаках (1700 – 1768). – 1876. – 780 с.; Ч. 5, Т. II: Переписи еврейского населения въ юго-западномъ крае въ 1765 – 1791 гг. – 1890. – 724 с.; Ч. 8, Т. I: Материалы для истории местного управления в связи с историею сословной организации. Акты Барского староства XVII – XVIII вв. – 1894. – 497 с.

АТП 1947 – Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ (на 1-е вересня 1946 р.). – К.: Вид-во політичної літератури, 1947. – 1064 с.

АТП 1969 – Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ (на 1 квітня 1967 р. з дод. відомостей про зміни до 1 січня 1969 р.): У 2-х т. – К., 1969. – Т. 1. – 541 с.

БН – Петренко О. С. Брацлавське намісництво (90-ті роки XVIII ст.) / О. С. Петренко. – Вінниця, 2001. – 328 с.

Богд. – Богдан Ф. Словник українських прізвищ у Канаді / Ф. Богдан. – Вінніпег; Ванкувер: Наклад ономастичної комісії УВАН, 1974. – 354 с.

ВТС – Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТП „Перун”, 2001. – 1440 с.

ГЕУ – Географічна енциклопедія України: в 3 т. / [ред. кол.: О. М. Маринич (відп. ред.) та ін.]. – К.: УРЕ. – 1989 – 1993. – Т. 2: 3 – О. – 1990. – 479 с.; Т. 3: П – Я. – 1993. – 479 с.

Груш. – Грушевський М. С. Барское староство, исторические очерки: XV – XVIII вв. / М. С. Грушевський. – К., 1894. – 470 с.

Груш. д. – Грушевський М. С. Дополнительные главы к исследованию: „Барское староство, исторические очерки” / М. С. Грушевський. – К., 1894. – 56 с.

Гульдм. – Гульдман В. К. Населённые места Подольской губернии / В. К. Гульдман – Каменец-Подольский, 1893. – 636 с.

ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: у 7-ми т. / [гол. ред. О. С. Мельничук]. – К.: Наукова думка, 1982 – 1989; Т. 1: А – Г. – 1982. – 634 с.; Т. 4: Н – П. – 2004. – 656 с.

Крип. – Крип’якевич І. Адміністративний поділ України (1648 – 1654 рр.) / І. Крип’якевич // Історичні джерела та їх використання. – 1966. – Вип. I. – С. 123 – 149 с.

Молч. – Молчановский Н. Очерк известий о Подольской земле до 1434 г. / Н. Молчановский. – К., 1885. – 388 с.

Мор. – Морощкин М. Я. Словянский именовслов или собрание славянских личных имён в алфавитном порядке / М. Я. Морощкин. – СПб., 1867. – 213 с.

Отам. – Отамановський В. Д. Вінниця в XIV – XVII ст.: Історичне дослідження / В. Д. Отамановський. – Вінниця: Континент-прим., 1993. – 463 с.

Под. – Подолия. Историческое описание съ высочайшаго соизволения издано при министерстве внутренних дел П. Н. Батюшковым. – СПб., 1891. – 264 с.

РМ – Руська (Волинська) Метрика. Актові джерела. Регістри документів Коронної канцелярії для українських земель (Волинське, Київське, Брацлавське, Чернігівське воєводства) 1569 – 1673 / [ред. і упор. Г. Боряк та ін.] – К., 2002. – 983 с.

Свед. – Сведения о населении Подольской губернии в 1906 г. – Каменец-Подольский, 1907. – 88 с.

Сел.РУ 1826 – 1849 рр. – Селянський рух на Україні (1826 – 1849 рр.) / [зб. документів і матеріалів]. – К. : Наукова думка, 1993. – 504 с.

СП – Словник прізвищ : практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівеччини) / [укладачі: Бабич Н. Д., Колесник Н. С., Лук'янюк К. М. (гол. ред.) та ін.]. – Чернівці: Букрек, 2002. – 424 с.

ССУП – Редько Ю. К. Словник сучасних українських прізвищ : у 2-х томах / Ю. К. Редько. – Львів, 2007. – Т. 2 : Н – Я. – 2007. – 721 – 1438 с.

Тр. – Трійняк І. І. Словник українських імен / І. І. Трійняк; [за ред. Железняк І. М.] – К. : Довіра, 2005. – 510 с.

Туп. – Туников Н. М. Словар древнерусских личных собственных имён / Н. М. Туников // Записки отделения русской и славянской археологии русского археологического общества. – СПб., 1903. – Т. 6. – С. 58 – 913.

Źdź – Źródła dziejowe. – Warszawa, 1889 – 1911. – Т. V, XVIII, XIX, XX.

Список використаної літератури

1. Вінниця. Історичний нарис. – Вінниця : Кн.-газ. в-во, 1964. – 353 с.
2. Гопак В. Д. До археологічної карти Вінницької області / В. Д. Гопак // Матеріали 2-ї Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Львів : Каменяр, 1968. – С. 147 – 148.
3. Грушевський М. С. Барское староство, исторические очерки: XV – XVIII вв. / М. С. Грушевський. – К, 1894. – 470 с.
4. Отамановський В. Д. Вінниця в XIV – XVII ст.: Історичне дослідження / В. Д. Отамановський. – Вінниця : Континент-прим., 1993. – 463 с.

Анотація

У статті аналізуються назви населених пунктів Барського району Вінницької області з огляду на їх семантику та структуру, а також простежується розвиток ойконімійної системи названої території протягом XV – XX ст.

Ключові слова: ойконім, особова назва, перифіксація, семантика, словотвірна модель, структура.

Аннотация

В статье анализируются названия населенных пунктов Барского района Винницкой области учитывая их семантику и структуру, а также прослеживается развитие ойконимийной системы названной территории в течение XV – XX вв.

Ключевые слова: ойконим, личное название, первофиксация, семантика, словообразовательная модель, структура.

Summary

The names of settlements of Bar district of Vinnitsa region are analyzed in this article due to their semantics and structure, and also the development of the oykonimed system of named territory during the fifteenth and twentieth centuries is traced.

Key words: oykonym, personal name, the first fixation, semantics, wordforming model, structure.

УДК 811.161.2'373.21

Єфименко І. В.

Інститут української мови НАН України

МАТЕРІАЛИ ДО „ІСТОРИКО-ЕТИМОЛОГІЧНОГО СЛОВНИКА НАЗВ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ”

Пропонована стаття продовжує низку публікацій, присвячених ойконімії Херсонщини [6]. На прикладі окремих ойконімів простежено процес формування ойконімікону Херсонської області на діахронно-синхронному рівнях: від перших писемних згадок в історичних джерелах до сьогодення. Основна мета дослідження – визначити у хронологічному аспекті етапи становлення ойконімної системи Херсонської області й на основі цього опосередковано простежити процеси заселення її теренів в історичній ретроспективі.

Архангельська Слобода – с. у Каховському р-ні. Засноване в середині XIX ст. [15, с. 61]. У I пол. XX ст. (1928 р.) фіксується як висілок *Архангельське (слобода)* [27, с. 30]. Можливо, виокремилася з поселення *Архангельське* (тепер Високопільського р-ну Херсонської обл.). Пізніше дооформилося ГТ *слобода*, пор. укр. *слобода* – ‘1. поселення в Росії XI – XVIII ст., жителі якого тимчасово звільнялись від феодальних